

OVER
D E S C H I L D P A D D E N
VAN DEN INDISCHEN ARCHIPEL,

EN
BESCHRIJVING EENER NIEUWE SOORT VAN SUMATRA,

DOOR
HERM. SCHLEGEL EN SAL. MÜLLER.

(Plaat IV.)

Wij beginnen deze Verhandeling met eenige mededeelingen omtrent de geographische verspreiding der schildpadden in den Indischen Archipel.

De Zoutwater- of Zeeschildpadden, een element bewonende, hetwelk geene belemmerende grenzen voor hare verspreiding bezit, kunnen binnen een betrekkelijk klein bestek, gelijk de wateren van den Indischen Archipel, in dat opzigt voor de wetenschap minder belangrijke uitkomsten opleveren, dan de verspreiding der schildpadden, welke òf het land, òf het zoetwater bewonen; en het zal derhalve voldoende zijn aan te merken, dat in de Indische zeeën slechts drie soorten van Zeeschildpadden aangetroffen worden, te weten: de *Chelonia viridis*, *Ch. imbricata* en de *Sphargis coriacea*, welke daar meer of minder menigvuldig voorkomen, naarmate de plaatselijke gesteldheden min of meer gunstig zijn tot het erlangen van voedsel of tot het leggen harer eijeren in het zand der zeekusten.

Buiten haar zijn ons thans van den Indischen Archipel de volgende schildpadden bekend:

I. Kraakbeen- of drienagelige Zoetwaterschildpadden (*TRIONYX*), van welke groep wij twee soorten kennen:

- 1.) *Trionyx stellatus*, van Java.
- 2.) *Trionyx subplanus*, van Java, Sumatra en Borneo.

II. Gewone Zoetwaterschildpadden (*EMYS*), uit welke groep wij thans reeds zeven soorten van daar kennen:

- 1.) *Emys couro*, bewoont: Java, Borneo, Celebes en Amboina.
- 2.) *Emys subtrijuga* (*), n. sp., van Java.
- 3.) *Emys Diardii*, van Java en Sumatra.
- 4.) *Emys platynota*, van Sumatra.
- 5.) *Emys spinosa*, van Borneo.
- 6.) *Emys crassicollis* (†), van Borneo.
- 7.) *Emys borneoensis* (§), van Borneo.

III. Landschildpadden (*TESTUDO*), uit welke groep wij er slechts twee bezitten:

- 1.) *Testudo emys, nobis*, van Sumatra.
- 2.) *Testudo Forstenii, nobis*, van Gilolo (*).

(*) Deze schildpad, door Boie in zijn handschrift onder den naam van *Emys trijuga*, Schneigger, vermeld, en door ons, onder dienzelfden naam, in de *Fauna Japonica* (Reptilia p. 64) kort beschreven, verschilt, volgens nader onderzoek, van deze aan het vasteland van Indië eigene soort, behalve door meer andere kenmerken, voornamelijk door haren grooteren en dikkeren kop. Zij is door Kuhl en van Hasselt, waarschijnlijk in het landschap Bantam, ontdekt; drie voorwerpen werden door hen aan het Rijks-Museum toegezonden; maar zij is sedert dien tijd niet weder waargenomen geworden.

(†) Gray heeft in *Hardw. Ind. Zool. Tab. 9, fig. 2*, een voorwerp dezer soort, volgens zijne opgave van Sumatra komende, afgebeeld. Wij hebben haar op dit eiland niet gevonden en zeer zeker komt zij niet op Java voor, zoo als Duméril en Bibron, II, p. 327, opgeven.

(§) Deze schildpad, van welke wij drie voorwerpen bezitten, alhoewel geheel en al met *Tetraonyx longicollis*, Lesson, III. zool. Pl. 7, van Pegu en Bengalen, overeenstemmende, wijkt, zonderling genoeg, alleen door de aanwezigheid van eenen vijfden nagel aan de teenen der voorvoeten daarvan af, hetwelk ons heeft genoopt, haar eenen eigenen naam toe te voegen. Wij merken echter hier aan, dat voornoemde soort van het vasteland van Indië, ons alleen uit de afbeeldingen en beschrijvingen van Lesson, en Duméril en Bibron bekend is.

(*) Deze nieuwe soort, door den onlangs overledenen reiziger, D^r. Forsten ontdekt, en van welke wij in het vervolg eene uitvoerige beschrijving en afbeelding zullen geven, heeft een langwerpige en zeer bol schild; er is geen nekschildje aanwezig; de twee achterste schilden van het buikschild zijn klein. De staart is buitengewoon kort en heeft de gedaante van eenen kegelvormigen stomp. De pooten zijn met gekorrelde schubben bezet; die op den buitenrand der voorpooten zijn groot, maar smal en puntig, en hebben eene nagelvormige gedaante. De snuit is van voren een weinig gebogen, vormende zijne lijn schier een' regten hoek met de bovenlijn. Van boven is de snuit slechts door een paar groote schilden bedekt; op deze volgt het kruinschild, hetwelk aan weërszijde door een schild van middelmatige grootte vergezeld is; de overige schilden van den kop zijn vrij onregelmatig. Het ruggeschild van dit dier is omstreeks elf duim lang en, door de licht bruine kleur, welke door onregelmatig verspreide, grootere of kleinere zwarte vlekken afgewisseld wordt, merkwaardig; op het buikschild is aan weërszijde slechts eene groote, diergelijke zwarte vlek voorhanden.

OVERZIGT DER VERSPREIDING, VOLGENS DE EILANDEN.

Sumatra.	Testudo emys, Emys platynota, Emys Diardii, Trionyx subplanus.
Java.	Emys couro, Emys subtrijuga, Emys Diardii, Trionyx subplanus, Trionyx stellatus.
Borneo.	Emys couro, Emys spinosa, Emys crassicollis, Emys borneoensis, Trionyx subplanus.
Celebes en Amboina.	Emys couro.
Gilolo.	Testudo Forstenii.

De gevolgtrekkingen, welke men, naar den tegenwoordigen staat onzer kennis, uit dit overzicht maken kan, komen op het volgende neder.

Schildpadden in het algemeen, met uitsluiting der zeeschildpadden, zijn in den Indischen Archipel, beoosten Java, Amboina en Gilolo, nog niet gevonden, of, met andere woorden: er zijn op Timor en Nieuw-Guinea, noch ergens in de Zuidzee, tot aan de Galapagos-eilanden toe, nog geene dezer dieren aangetroffen, en zij schijnen derhalve in de Australische gewesten, slechts tot Nieuw-Holland beperkt te zijn. De in den Indischen Archipel meest verspreide groep is het geslacht *Emys*, van hetwelk op alle eilanden, waar schildpadden voorkomen, met uitzondering van Gilolo, voorwerpen gevonden zijn. De kraakbeenschildpadden (*Trionyx*) schijnen alleen aan de westelijke streken van den Archipel, en wel voornamelijk aan de drie groote Sunda-eilanden, eigen te zijn. Van landschildpadden (*Testudo*) eindelijk, zijn op de Indische eilanden tot nog toe slechts twee soorten, de eene op Sumatra, de andere op Gilolo, gevonden; zoodat men mag aannemen, dat dit geslacht over het heete Amerika, met insluiting der Galapagos-eilanden, over Afrika met Madagaskar, over het zuidelijke Europa, en over het zuid-westelijke Azië, van de Kaspische zee tot Dekan en Ceylon, verspreid is, en dat, behalve de op Gilolo ontdekte landschildpad, en de eenige op Sumatra levende, in haar wezen en levenswijze aan de gewone zoetwaterschildpadden naderende soort, evenmin in het oostelijke Azië, met inbegrip van Japan, als in den Indischen Archipel, of in de Australische landen (Nieuw-Holland en de geheele Zuidzee) aangetroffen wordt. — Vergelijkt men de eilanden van Indië ten opzichte der aldaar levende schildpadsoorten met elkander, dan vindt men, dat aan Sumatra twee soorten: *Testudo emys* en *Emys platynota*; aan Java mede twee soorten: *Emys subtrijuga* en *Trionyx stellatus*; aan Borneo daarentegen drie soorten: *Emys spinosa*, *crassicollis* en *borneoensis*, uitsluitend schijnen eigen te zijn; dat de meest verspreide soort: *Emys couro*, die door haar sterk gewelfd schild, eenigzins tot de landschildpadden nadert, op alle eilanden beoosten Sumatra inheemsch is, en zich op de meest oostelijke, Celebes en Amboina, als eenig voordoet; dat van de overige soorten slechts ééne: *Trionyx subplanus*, over alle drie de groote Sunda-eilanden verspreid is; en dat, behalve laatstgenoemde twee soorten, van alle overigen slechts nog ééne, *Emys Diardii*, op twee eilanden, te weten op Java en Sumatra, wordt aangetroffen. Onder deze opmerkingen verdient voor de zoölogische geographie misschien dit nog het meeste de aandacht, dat Sumatra en Gilolo de eenige Indische eilanden zijn, waar landschild-

padden voorkomen, en dat Java eene, hem alleen eigene soort van *Trionyx* (*Tr. stellatus*) bezit, terwijl de tweede aldaar levende soort van dit geslacht, ook op de beide andere groote Sunda-eilanden: Sumatra en Borneo, gevonden wordt.

Met minder naauwkeurigheid, dan waarmede de voorgaande opgaven zijn ter nedergesteld, is het ons vergund te bepalen, weke der soorten van den Indischen Archipel tevens over het vasteland van Indië verspreid zijn. Volgens het gevoelen van sommige Natuuronderzoekers, zoude dit met de meesten het geval zijn; wij-zelfen bezitten daaromtrent slechts onvolledige waarnemingen. Van de twee *Trionyx*-soorten hebben wij *Tr. subplanus* ook van Malakka ontvangen, terwijl, volgens Gray, Synopsis, p. 48, beiden in den Ganges zouden voorkomen. *Emys couro* wordt, volgens Gray, op Poeloe Pinang, aan de westkust van Malakka, en waarschijnlijk ook in China (*) gevonden. *Emys Diardii* is bij het Museum alhier uit Malakka, bij het Museum te Parijs uit Bengalen ontvangen. *Emys spinosa* vindt men, volgens Gray, Syn. p. 20, insgelijks op het eiland Pinang. Wat *Emys borneoensis* betreft, deze moeten wij, zoo lang hare identiteit met *Emys tetraonyx* (*Tetraonyx longicollis*, Less.) van het vasteland van Indië, niet bewezen is, als alleen op Borneo voorkomende beschouwen. Volgens deze waarnemingen zouden aan den Indischen Archipel de volgende zes soorten eigen zijn, namelijk aan Sumatra: *Testudo emys*, *Emys platynota*, en misschien ook *Emys crassicollis*; aan Java: *Emys subtrijuga*; aan Borneo: *Emys borneoensis* en *Emys crassicollis*; en aan Gilolo: *Testudo Forstenii*.

Wij besluiten deze algemeene berigten over de schildpadden van den Indischen Archipel, met eene korte mededeeling omtrent hare levenswijze, alsook der namen, onder welke de hoofdvormen dezer dieren bij de Maleijers en andere inlanders bekend zijn.

De namen, waarmede wij de vier groepen van schildpadden hebben aangeduid, wijzen duidelijk genoeg hare verblijfplaatsen aan, en wij hebben, ten opzichte der eerst- en der laatstgenoemde groep, als elkander regtstreeks tegenover en meer afzonderlijk staande, niets verder aan te merken. De geslachten *Trionyx* en *Emys* daarentegen, bevatten beiden zoetwaterschildpadden, van welke echter die van het eerste geslacht, door hare geheele ligchamelijke bewerktuiging, in eenen hooger en graad aan het water gebonden zijn, dan die van het laatstgemelde geslacht; even als onder de slangen, de *Acrochordi* in eenen hooger en graad zoetwaterslangen zijn, dan die van het geslacht *Homalopsis*, en deze weder meer, dan die van het geslacht *Tropidonotus*. Omtrent de zeeschildpadden, welke volgens de hoedanigheid harer schilden en andere kenmerken, zich in twee natuurlijke geslachten splitsen: *Chelonia* en *Sphargis* of *Dermatochelys*, zullen wij alleen aanvoeren, dat de soorten van het eerste, in de westelijke streken van den Indischen Archipel, vrij algemeen onder den naam *Pinjoe* of *Penjoe*,

(*) Bell heeft namelijk, in het Zool. Journ. II, p. 299, Tab. 15, Suppl., onder den naam *Sternotherus trifasciatus*, eene schildpad van China beschreven, in alle deelen met *Emys couro* overeenstemmende, en welke alleen daardoor zoude verschillen, dat haar bovenschild met drie kielen is voorzien. Dat dit echter alleen eene individuele afwijking is, meenen wij daaruit te mogen opmaken, dat diergelijke wijzigingen ook dikwerf bij de voorwerpen van *Emys couro* uit den Indischen Archipel door ons zijn waargenomen.

en de Sphargis onder dien van *Katoeng* of *Katong* (*) bekend zijn; doch worden beide namen door de Maleijers en andere volken der Sunda-eilanden, dikwerf met elkander verwisseld en onbepaald op al de verschillende soorten van zeeschildpadden toegepast. Te Padang, aan de westkust van Sumatra, verkregen wij in de maand september 1834, eene levende Sphargis van het vrouwelijke geslacht, wier schild 1^m,70 lang en 0^m,82 breed was, en in het lijf van welk dier wij 273, meer of minder ontwikkelde eijeren vonden. Deze werden door onze Sundanesche bedienden, als eene ware lekkernij georberd, terwijl het vleesch van deze zeer vette schildpad aan de inboorlingen van de eilanden Nias en Batoe tot spijs verstrekte. — De kraakbeen- of drienagelige zoetwaterschildpadden (*Trionyx*) worden door de Sundanezen op Java *Koeja* (†), door de eigenlijke Javanen *Padawang*, en in sommige streken van Sumatra *Labie* genoemd. Men vindt deze dieren niet slechts in de vlakke kuststreken, maar ook in de binnenlanden. Zij houden zich in rivieren, bergstroomen, meren en moerassen op: in de eersten het meest aan zulke oorden, waar het water zacht kabbelt en de stroombedden wijde en diepe kommen bezitten. Somwijlen kruipen deze schildpadden naar de drooge oevers of op nauwelijks boven het water uitstekende platte steenklippen, waar zij vaak uren lang blijven rusten. Daar zij echter zeer schuw zijn, storten zij zich gewoonlijk bij het minste gevaar, dadelijk in den vloed en verdwijnen in de diepte. Haar voedsel bestaat, even als dat der dieren van de andere aanverwante geslachten, alleen in plantaardige zelfstandigheden. Bij eenen *Trionyx subplanus*, door ons in 1836 bij het dorp Doekon, benoorden Padang, ontvangen, waar eenige inlanders hem in het gras, niet ver van een moeras, aantreffen en levend tot ons bragten, vonden wij de maag en den wijden dikken darm opgevuld met gras, wortelen en pitten van palm- en andere vruchten. — De veel kleinere, gewone zoetwaterschildpadden (*Emys*) zijn schier overal in den Archipel, onder den algemeenen naam van *Koera-koera*, of bij verkorting *Koekoera* (§),

(*) In het Kawi of Oud-Javaansch beteekent *Katong*, vorst, koning, en het schijnt, dat deze naam op de Sphargis is toegepast, uithoofde der ontzaggelijke grootte, welke zij bereikt, als zijnde zij verreweg de grootste soort van de geheele familie der schildpadden. Om dezelfde reden wordt zij door de Boeginesche Tripangvaarders *Ratoe* genoemd, hetwelk insgelijks vorst, koning beteekent. Dit op zee zwervende volk verdeelt de overige zeeschildpadden, welke karet leveren, in drie hoofdsorten, door hen *Koelit-an*, *Akoeng* en *Boko* genoemd, gelijk in het geschiedkundig gedeelte van ons reisverhaal (*Land- en Volkenkunde*, p. 126) breeder is uiteengezet. In de Timoresche en Rottinesche tongvallen worden deze dieren *Kéah* genaamd; door de Papoea's van het distrikt Lobo, aan de westkust van Nieuw-Guinea, *Sarab*, doch meer noordelijk, door de bewoners van het landschap Woni of Onin, *Fenoe*, en onder dezen naam zijn zij ook bij de strandvolken van het eiland Ceram bekend; dit *Fenoe* is haarblijkelijk van denzelfden oorsprong als het Madagaskarsche *Fanoe*, het Tongasche *Fonoe*, het woord *Honoe*, met welken naam deze schildpadden door de inboorlingen van Tahiti (Otaheite) en op de Markiezen-eilanden bestempeld worden, en het reeds vermelde *Penjoe* of *Pinjoe* der westelijke volksstammen van den Indischen Archipel, welke, geene *f* kunnende uitspreken, daarvoor standvastig de *p* in plaats stellen, terwijl zij dikwerf de *nj* gebruiken, waar andere Indische talen enkel de *n* hebben. Hieruit blijkt, dat de zeeschildpadden, bij zeer vele volksstammen, van Madagaskar tot ver in de Zuidzee, onder denzelfden naam, met slechts geringe wijzigingen in de uitspraak, bekend zijn.

(†) *Koeja* beteekent in het Maleisch: in stukken scheuren, en de toepassing dezer beteekenis op de onderhavige schildpadden, schijnt haren oorsprong te ontleenen aan den ongemeen sterken bek dezer dieren en aan hunne neiging om naar ieder voorwerp te bijten, en al hetgeen zij eenmaal met hunne krachtige kaken gevat hebben, niet weder los te laten, voor dat het in stukken gereten of verbrijzeld is.

(§) Onder *Koera* (كرو) verstaan de Maleijers eene verharde opzetting van den onderbuik, en somtijds van de lever. Deze toepassing is intusschen vermoedelijk haar oorsprong verschuldigd aan den naam dezer schildpadden, welke door verkorting ontstaan schijnt te zijn uit het Sanskrit woord *Koerma*, hetwelk ook in het Kawi eene schildpad beteekent.

bekend. Ook deze houden zich in meren, moerassen, bergstroomen en rivieren op, waar zij gewoonlijk tusschen de steenen en waterplanten rondkruipen, maar ook niet zelden buiten het water, langs de oevers, en somwijlen zelfs ver van het water verwijderd, op vochtige plaatsen van het bosch gevonden worden. Zij zijn veel minder schuw, dan de dieren der voorgaande geslachten, en hare beweging is langzaam, zoowel te land als te water. — Omtrent eene der twee, uit den Indischen Archipel bekende landschildpadden, en bepaaldelijk omtrent de door ons zelve ontdekte soort van Sumatra, bevat het navolgende een meer uitvoerig berigt.

TESTUDO EMYS.

Deze soort is gekenschetst door haar breed en, in verhouding, weinig gewelfd schild, en vooral door de buitengewoon groote doorn- of stekelachtige schubben, welke de buitenzijde der voorpooten, de zolen der achterpooten, en de deelen tusschen den staart en de achterpooten bekleeden.

Wij bezitten van deze nieuwe soort zes voorwerpen, van welke wij het kleinste in natuurlijke grootte hebben afgebeeld, terwijl het grootste meer dan de dubbele grootte van het afgebeelde voorwerp heeft. Het schild dezer soort is, naar evenredigheid, breeder dan bij de overige bekende landschildpadden en langs de zijden nagenoeg regtlijnig, weshalve de omtrek een, van voren en achteren afgerond, eenigzins langwerpig vierkant vertoont. Het ruggeschild is lager dan bij alle andere soorten, op het midden van den rug gewoonlijk een weinig vlak, naar voren toe flauw, naar de zijden en naar achteren echter sterk afgerond, stekende zijne randen van voren bijkans regt uit; de achterranden daarentegen zijn eenigzins naar onderen omgebogen; langs de zijden loopt het schild vrij steil af, terwijl het vóór de voorpooten, even als achter de achterpooten, aan den kant flauw naar boven is omgekruld. De schilden zijn vrij glad; hunne oppervlakte wordt slechts min of meer oneffen door het, naar den leeftijd grooter of kleiner, fijn gekorrelde middelveld (areola), hetwelk als gewoonlijk, door vele gelijkmiddelpuntige (concentricke) ringen van weinige verhevenheid, omsloten is, en welke ringen wederom door enkele, naar de hoeken der schilden uitloopende en een weinig verhoogd zijnde lijnen doorsneden worden. Er is een nekschild aanwezig van middelmatige grootte; hetzelfde is van achteren breed en regtlijnig; de zijranden zijn boogvormig en naderen elkander sterk van voren, alwaar het schild half zoo breed als van achteren en met eene flauwe insnede voorzien is. Van de vijf rugschilden kenmerken zich het tweede en derde, doordien deze breeder dan lang en meer regelmatig gevormd zijn, dan de overigen. De vier eerste rugschilden zijn zeshoekig; het laatste is zevenhoekig. De vier rib- of zijschilden hebben de gedaante van eenen onregelmatigen zes- of zevenhoek; het tweede is een weinig grooter dan het eerste, hetwelk, even als het vierde en kleinste, van eene zeer onregelmatige gedaante is; de twee middelste zijn breeder dan lang. Men telt aan iedere zijde twaalf randschilden, en derhalve, het nekschild medegerekend, vijf-en-twintig in het geheel. Hunne buitenranden, vooral die van de achterste schilden, bezitten eene meer of min uitstekende punt, waardoor de rand van het geheele ruggeschild zich als tandvormig ingesneden of gefestoeneerd voordoet. De twee achterste randschilden zijn sterk naar beneden gebogen.

Het borstschild is voor het grootste gedeelte vlak en alleen geheel naar voren een weinig opwaarts gebogen, terwijl het aan de zijden is afgerond en schuins, in dezelfde rigting met den naar binnen om-

geslagenen zijrand van het ruggeschild afloopt. De beide vrije gedeelten van het borstschild zijn onbewegelijk, en zijne zijranden hebben eene S-vormige gedaante: het voorste vrije gedeelte is aan de punt slechts half zoo breed, als aan den wortel, glad afgeknot of zeer weinig ingesneden, en in lengte het voor-einde des ruggeschilds omtrent gelijkkomende of een weinig overtreffende; het achterste vrije gedeelte strekt zich tot aan het achtereinde des ruggeschilds uit, is aan het einde een weinig breeder, dan het uiteinde van het voorste vrije gedeelte des borstschild, en diep hoekig uitgehold. De twee middelste schilden van het borstschild zijn zeer groot en worden van voren, even als van achteren, door de twee paar schilden opgevolgd, welke de vrije gedeelten van het borstschild bekleeden, en welker vorm en grootte zich naar die van deze gedeelten rigten. Aan het voorste einde der verbinding van het borstschild raet het ruggeschild ziet men, behalve een kleiner, langwerpig, onder het derde en vierde randschild liggend schildje, nog een grooter schild, hetwelk tusschen het tweede en derde paar borstschilden tot op de helft hunner lengte voortloopt en onregelmatig driehoekig van gedaante is. Aan het achtereinde van voornoemde verbinding ziet men twee schildjes, van welke het bovenste zeer klein, driehoekig en met de punt somtijds vrij is.

De kop is naar evenredigheid klein en bijkans even zoo hoog als breed, langs de zijden naar voren allengskens smaller toeloopende en met eenen tamelijk korten, afgeronden snuit voorzien. Hij is bedekt met een zeshoekig, naar voren smaller wordend kruinschild; met een paar langwerpige voorhoofdsschilden; met een paar breede, korte neusschilden; met een klein achterhoofdsschild, aan de zijden omgeven van twee groote, onregelmatig zevenhoekige schilden en van achteren van een kleiner driehoekig schild; en voorts met verscheidene andere kleinere, onregelmatige schilden, onder welke zich, voornamelijk door hunne grootte kenmerken, een aan de zijden van het achterhoofd en twee tusschen het groote achterste oogdek- en het kruinschild geplaatste schilden. Al deze schilden echter zijn zeer onregelmatig van gedaante, en ondergaan in dat opzigt, bij de verschillende voorwerpen, menigvuldige wijzigingen. De zijden van den snuit worden door twee schilden ingenomen, die zich met de voorhoofds- en neusschilden verbinden. De ruimte tusschen de oogen en het trommelvlies wordt ingenomen door een langwerpig, driehoekig schild, vergezeld van boven door een enkel, van onderen door eene reeks van vier schilden. Er is een tamelijk groot, langwerpig, boven het trommelvlies liggend slaapschild aanwezig. De schilden, welke op de achterhoofdsschilden volgen, zijn klein, onregelmatig, en nemen weldra meer en meer in grootte af, tot dat zij reeds op den nek de gedaante van kleine, gekorrelde schubjes verkrijgen, met welke al de overige deelen van den hals bekleed zijn. Onder de keel echter worden deze schubjes naar voren toe wederom allengs grooter en hebben, onder de kin, de gedaante van kleine, onregelmatige schildjes. Men ziet langs den onderrand der hoornbekleding van de onderkaak, eene reeks van twee tot vijf of zes schildjes, die wederom door andere, kleinere schildjes opgevolgd wordt. De snij- of kaauwranden der kaken zijn bijkans regtlijnig en met zeer fijne, tandachtige inkervingen voorzien.

De pooten wijken in het algemeen noch in gedaante, noch in rigting van die der overige landschildpadden af. De voorpooten zijn met vijf, de achterpooten met vier, eenigzins zwaardere nagels voorzien, die zeer krachtig, zeer puntig, meer of min van buiten naar binnen te zamengedrukt zijn, en eene lancetvormige gedaante hebben. De schubben, welke de voorpooten bekleeden, zijn op het voorste

gedeelte der voeten zeer klein en gekorrelt, nemen op het binnengedeelte aan grootte toe, en verkrijgen naar onderen, bepaaldelijk aan de zolen, de gedaante van groote, breede, driehoekige, als dakpannen over elkander liggende schilden. Op de buiten- en achterzijde der pooten vertoonen zich deze schilden van eene buitengewone grootte en dikte; zij overtreffen in dit opzigt zelfs de nagels en liggen gelijk groote, driehoekige doornen, welke aan de binnenzijde meer vlak, aan de buitenzijde nagenoeg dakvormig zijn, als pannen over elkander, door hunne gedaante en plaatsing, de ruwe bekleeding van eene ananas herinnerende. Aan de achterpooten ziet men diergelijke groote stekelschubben slechts op de zolen en langs den achtersten rand derzelve; de overige deelen dezer pooten zijn met gladde, kleine, onregelmatige en niet gelijk pannen liggende schubben als geplaveid. Daarentegen treden andere doornen of schubben, aan de zoo even beschrevene gelijk, aan het achterste gedeelte van den wortel der dijen, of tusschen de achterpooten en den staart te voorschijn, alwaar zij, als op een' hoop zijn te zamengedrongen en meestal zoodanig verdeeld staan, dat een zeer groote in het midden, door eenige van middelmatige grootte, en naar buiten door kleinere omgeven wordt. De staart is kort, vrij dik, in eene stompe punt eindigende en met onregelmatige schildjes bekleed, die boven aan den wortel de gedaante van stekelschubben aannemen.

De kleur dezer soort is zeer eenvoudig en bestaat in een effen bruin, bij sommigen meer in het roodachtige, bij anderen in het geelachtige trekkende. De middelvelden der schilden van boven zijn gewoonlijk eenigzins lichter geelachtig.

Bij een voorwerp van middelbare grootte is het schild $0^m,25$ lang, en in het midden $0^m,19$ breed. De staart is omstreeks $0^m,045$ lang.

De eerste voorwerpen dezer schildpad ontvingen wij in het jaar 1834 op Sumatra, te midden der hooge bergbosschen, aan de zuidzijde van den Goenong Singalang, in de groote vallei, door welke de rivier Aneh, uit de zoogenaamde bovenlanden naar de westelijke zeekust afstroomt. Er vielen ons daar, op de hoogte van tusschen de 1600 en 1800 voet boven de oppervlakte der zee, drie of vier voorwerpen in handen, welke alle verzameld zijn langs de grootendeels rotsige oevers der gemelde rivier, waar zij tusschen de steenen rondkropen. Later verkregen wij er nog eenigen uit de voorbergen beoosten Padang. De Maleijers wisten ons geen' eigen' naam voor deze schildpad op te geven, maar noemden haar insgelijks *Koera-koera*, even als de Emys Diardii en platynota (*).

(*) De Maleische, Javaansche en andere Indische woordenboeken vermelden nog onderscheidene namen van schildpadden, die ons echter niet bepaaldelijk zijn bekend geworden, en uit dien hoofde hier niet zijn aangegeven.

VERKLARING VAN PLAAT IV.

FIG. 1 en 2. Testudo emys, naar een in spiritus bewaard voorwerp; van boven en van onderen, in natuurlijke grootte geteekend.

FIG. 3. De kop, van de zijde gezien, in nat. grootte.

FIG. 4. Het schild van de zijde geteekend, op een derde der natuurlijke grootte.

FIG. 5. Doorsnede van het schild, een derde der natuurlijke grootte.